

Jan Chłopek

"La catéchèse aux premiers siècles", Jean Daniélou, Regine du Charlat, Paris 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/4, 202-203

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i antropomorfizm w nauce o istnieniu trzeciej Osoby Trójcy Świętej, kiedy mówi o „diwinizacji” Jezusa z Nazaretu przez jego uczniów, kiedy widzi w śmierci Jezusa bliżej nieokreśloną „pomoc”, a naukę św. Pawła o odkupieniu określa jako zapożyczenie idei i terminów z misterii, kiedy odrzuca wszelkie związki ontyczne z Bogiem zwłaszcza w sakramentach, stajemy wobec „drażenia” chrześcijaństwa, którego istoty doprawdy nie da się określić. Być może jest to niejasny sposób wyrażania się. Jeśli jednak takie są głębokie przekonania autora, stawiamy sobie pytanie, czy słuszne i konieczne poszukiwanie przejawów magizmu nie doprowadziły autora zbyt daleko.

Te same mniej więcej zarzuty zgłasza Fr. Klostermann w przedmowie do książki. Przyjmuje ją jednak pozytywnie jako pierwszą zasadniczą próbę otwartego postawienia problemu, który powinien doczekać się szczegółowego i wnikliwego opracowania. Dla polskiego czytelnika książka ta może być pewnym szokiem, ale jednocześnie bodźcem do refleksji nad wieloma sprawami życia religijnego, do których przywykliśmy, a które niestety w świadomości naszych wiernych mogą zawierać pewną dozę magizmu.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Jean DANIELOU — Regine du CHARLAT, *La catéchèse aux premiers siècles*, Paris 1968, Fayard—Mame, s. 270.

Wydana przez „Institut Supérieur de Pastorale Catéchétique” w Paryżu książka J. Daniéλου SJ jest echem jego wykładów na tymże instytucie, które zebrała i zredagowała Regina du Charlat. Chodziło w tych wykładach o wskazanie zasadniczych elementów katechumenatu w Kościele starożytnym i wyciągnięcie wniosków dla duszpasterstwa współczesnego.

Autor nie zamierzał podać dokładnej historii instytucji katechumenatu, ale nakreślić wielkie etapy jego rozwoju. Akcent położył na treść katechezy i to w jej elementach ponadhistorycznych, które są nadal aktualne tak w treści, jak i w metodzie. Rys historyczny został potraktowany tylko jako wprowadzenie w tę bogatą dziedzinę.

Katecheza patrystyczna, skoncentrowana na istocie wiary, jest elementem najżywoźniejszym, a zarazem najbardziej ponadczasowym w pismach Ojców Kościoła. Zajmują się nią wielcy autorzy pierwszych wieków, jak Cyryl Jerozolimski, Jan Chryzostom, Ambroży i Augustyn. W dziełach katechetycznych zawiera się istota ich myśli teologicznej.

Książka dzieli się na pięć części, z których pierwsza omawia źródła i strukturę katechezy w interesującym autora okresie czterech pierwszych wieków chrześcijaństwa. Część druga ukazuje treść dogmatyczną katechezy tegoż okresu ujętą w ramy symbolu, skoncentrowaną na wydarzeniu Jezusa Chrystusa, zapowiedzianym przez Stary Testament, a kontynuowanym w Kościele. Źródłem dla omawianego tematu w III w. jest *Demonstratio praedicationis apostolicae* Ireneusza, a w IV w. *Catecheses* Cyryla Jerozolimskiego. Specyfiką Ireneusza jest za św. Pawłem idea rekapitulacji wszystkiego w Jezusie Chrystusie, u Cyryla zaś występuje ujęcie trynitarnie katechezy, a rzeczywistość Trójcy objawia się według niego w historii i poprzez historię.

Trzecia część omawia w trzech rozdziałach katechezę moralną I i II w., opartą głównie na idei „dwóch dróg”; katechezę moralną III w. w oparciu o dzieło Klementa Aleksandryjskiego *Paedagogus*; wreszcie IV. wieku wskazując na szczególnie ściśle wówczas powiązanie katechezy moralnej z katechezą dogmatyczną.

Omówienie katechezy sakramentalnej w trzech kolejnych rozdziałach składa się na treść czwartej części. Autor opiera się głównie na pismach Nowego Testamentu, na traktacie Tertuliana o chrzcie i na katechezach magisto-

gicznych Cyryla Jerozolimskiego, Teodora z Mopswestii i Ambrożego z Mediolanu. Ta katecheza, udzielana dopiero neofitom, przybierała formę komentarza do obrzędów całej inicjacji chrześcijańskiej (chrzest—bierzmowanie—Eucharystia) oraz teologicznej interpretacji figur sakramentów inicjacyjnych w Starym i Nowym Testamencie.

Ostatnia wreszcie część w oparciu o *De catechizandis rudibus* św. Augustyna na pokazuje metodę katechetyczną. Ma to być katechizacja w atmosferze radości, którą zapewnić może — wbrew wszelkim trudnościom wynikającym głównie z potrzeby adaptacji do słuchacza i dyspozycji duchowo-psychicznych katechety — postawa miłości wobec pouczanych. Treścią katechezy jest historia zbawienia, zarysowana w istotnych momentach. Jej ośrodkiem jest Jezus Chrystus, ukazujący jedność zamiaru Bożego i realizujący go w sobie. Ten plan Boży obejmuje kosmos i jego dzieje — od aktu stworzenia po paruzję, a streszcza się w objawieniu miłości Boga, która jest także podstawą naszej nadziei.

Książkę poprzedza przedmowa i krótkie wprowadzenie, wyjaśniające pojęcia: kerygmy, homilii i katechezy, a kończy chronologia wydarzeń i dzieł Ojców (po r. 451) oraz niezbyt obszerna bibliografia.

Wydaje się, że książka ta rzeczywiście spełnia założenie autorów, gdyż jest dobrym wprowadzeniem do studium bogatej dziedziny katechezy złotego okresu patrystycznego, która nie przestała być źródłem dla współczesnej teologii dogmatycznej i pastoralnej, a może skutecznie przyczynić się do odnowy dzisiejszej myśli katechetycznej.

Ks. Jan Chłopek SJ, Warszawa

Theodor BLIEWEIS, *Ein Pfarrer vor 1000 Türen, Grossstadtseelsorge, Wien München 1969, Verlag Herold, s. 196.*

Theodor Blieweis, autor poczytnych artykułów i książek z dziedziny duszpasterstwa oraz proboszcz parafii wielkowiejskiej w Wiedniu, systematycznie przez cały rok odwiedzał swych parafian. Omawiana książka zawiera opis około 90 takich odwiedzin spośród kilku tysięcy odbytych.

Autor przedstawia wizyty najbardziej charakterystyczne podkreślając, że dzięki nim poznawał rzeczywistość, a niejednokrotnie szokującą sytuację materialną i duchową swoich parafian. Aby umożliwić wspomniane kontakty autor starał się prowadzić tryb życia jak najbardziej zbliżony do przeciętnych mieszkańców parafii, aby mogli spotkać go poza kościołem i poza wizytami duszpasterskimi w kontekście codziennego życia.

Przedmiotem opisu są również przeprowadzone rozmowy w ich szerokim zakresie od spraw codziennego życia, aż do problemów ściśle religijnych. Niejednokrotnie wizyta duszpasterska połączona była z niesieniem doraźnej pomocy. Bardzo ciekawie przedstawione są przez autora reakcje różnych środowisk na wizytę proboszcza, jej ocena i wartość w oczach odwiedzanych.

Właściwy owoc omawianych dziedzin autor widzi w wytwarzaniu wspólnoty międzyosobowej. Dotychczas istniała tylko kancelaria i martwa kartoteka. Obecnie dokonuje się prawdziwa wymiana. Ten moment podkreślił również kard. König w przedmowie.

Książka napisana stylem prostym, niemal reporterskim, może być dla każdego kapłana interesującym potwierdzeniem znanej i realizowanej nie od dziś zasady oddziaływania duszpasterskiego poprzez osobiste kontakty. Czytana w okresie tzw. kołody dodatkowo ukazuje celowość tej praktyki duszpasterskiej, a jednocześnie pobudza do refleksji, do przemyślenia na nowo celowości kołody i jej utartych form. Posłowie książki, stanowiące podsumowanie wniosków, kończy się stwierdzeniem, że współczesne duszpasterstwo bez osobistych kontaktów jest nie do pomyślenia.

Ks. Stanisław Rejmoniak OMI, Obrá.